

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εξελικτική Ψυχολογία

Ενότητα 6: Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της
προσχολικής ηλικίας I

Ασημίνα Ράλλη

Φιλοσοφική Σχολή

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Προσχολική ηλικία

Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της
προσχολικής ηλικίας

Σχέδιο μαθήματος

Γνωστική ανάπτυξη

- Η γνωστική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία σύμφωνα με τη θεωρία του Piaget
- Η γνωστική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία σύμφωνα με τη θεωρία του Vygotsky

Σχέδιο μαθήματος (2)

Η ανάπτυξη της γλώσσας

- Χαρακτηριστικά γλωσσικής ανάπτυξης στη προσχολική ηλικία
- Προσωπικός και κοινωνικός λόγος
- Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και γλωσσική ανάπτυξη

Σχέδιο μαθήματος (3)

Μάθηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (η τηλεόραση και το διαδίκτυο)

- Η τηλεόραση και το διαδίκτυο
- Προσχολική αγωγή

Η Γνωστική ανάπτυξη στην
προσχολική ηλικία
σύμφωνα με τη θεωρία
του Piaget

Γνωστική ανάπτυξη – Η προεννοιολογική περίοδος

- Ανάπτυξη συμβολικής σκέψης
- Ανάπτυξη συλλογισμού
- Ταυτότητα
- Ουσιαστική πρόοδος στις γλωσσικές δεξιότητες

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη

- **Επικέντρωση - Εστίαση**

Το παιδί εστιάζει την προσοχή του σε μια μόνο πλευρά του ερεθίσματος και αποκλείει τις άλλες

- Το παιδί εστιάζει την προσοχή του στα επιφανειακά στοιχεία που μπορεί να παρατηρήσει άμεσα.

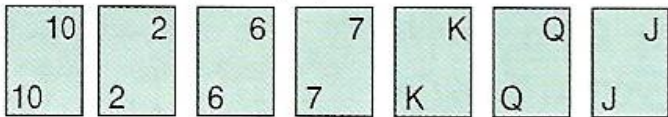
Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – επικέντρωση

Στάδιο 1:

Σειρά του παιδιού

Σειρά του ερευνητή

(α)

Στάδιο 2:

Σειρά του παιδιού

Σειρά του ερευνητή

(β)

Piagetian Tasks seirothetisi.mp4

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – διατήρηση

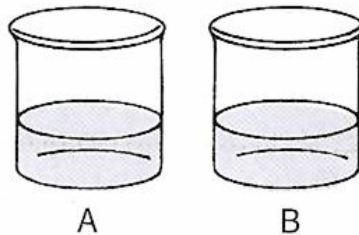
- **Διατήρηση**

Η γνώση ότι οι ιδιότητες των αντικειμένων, όπως η ποσότητα δεν εξαρτώνται από τις μεταβολές στην εμφάνισή τους.

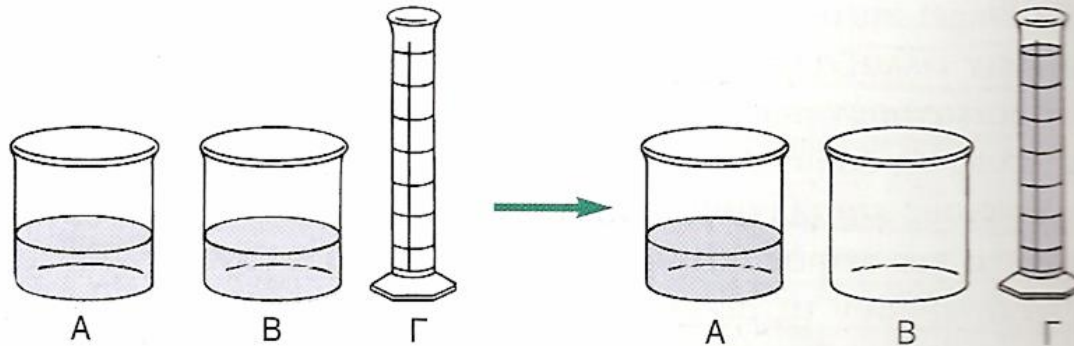

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – διατήρηση (2)

Βήμα 1: Παρουσιάστε δύο δοχεία με ίδια ποσότητα υγρού.

Βήμα 2: Παρουσιάστε ένα ψηλότερο, λεπτότερο δοχείο και μεταφέρετε σε αυτό το περιεχόμενο του B.

Βήμα 3: Ρωτήστε: «Ποιο δοχείο έχει περισσότερο υγρό, το A ή το Γ; Ή μήπως περιέχουν την ίδια ποσότητα;»

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – εγωκεντρισμός

- **Εγωκεντρική σκέψη**

Η σκέψη που αδυνατεί να λάβει υπόψη της την άποψη των άλλων.

- Το παιδί δεν μπορεί να κατανοήσει ότι οι άλλοι αντιλαμβάνονται τα πράγματα από διαφορετική σκοπιά απ'ότι το ίδιο.
- Το παιδί αδυνατεί να συνειδητοποιήσει ότι οι άλλοι έχουν σκέψεις, συναισθήματα και αντιλήψεις που διαφέρουν από τις δικές τους.

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – εγωκεντρισμός (2)

- Πείραμα των «τριών βουνών» (Piaget and Inhelder, 1956)

Σε ένα τραπέζι τοποθέτησε μοντέλα τριών βουνών διαφορετικών χρωμάτων. Το παιδί καθόταν σε μια συγκεκριμένη πλευρά του τραπεζιού από την οποία έβλεπε τα τρία βουνά και από την απέναντι πλευρά τοποθετήθηκε μια κούκλα, έτσι ώστε να έχει «διαφορετική θέα» του τοπίου. Στη συνέχεια, έδειξαν στα παιδιά φωτογραφίες του διαγράμματος από διαφορετικές προοπτικές και τους ζητούσαν ν'αναγνωρίσουν την εικόνα που αντιστοιχούσε σε αυτό που έβλεπε η κούκλα. Τα παιδιά, σχεδόν πάντα διάλεξαν την εικόνα που αντιστοιχούσε σε αυτό που έβλεπαν τα ίδια και όχι σε αυτό που έβλεπε η κούκλα. (video)

YouTube- Egoentrism.mp4

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – η εμφάνιση της διαισθητικής σκέψης

- **Η εμφάνιση της διαισθητικής σκέψης**

Η χρήση ενός «πρωτόγονου» συλλογισμού και η επίμονη αναζήτηση της γνώσης για τον κόσμο.

- Η περιέργεια του παιδιού φτάνει στο αποκορύφωμα της.
- Γιατί; Γιατί; Γιατί;
- Πιστεύει ότι γνωρίζει τη σωστή απάντηση.
- Αν πιεστεί δεν είναι σε θέση να πει πως γνωρίζει αυτά που λέει.

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – ανιμισμός και τεχνητοποίηση

- **Ανιμισμός**

Το παιδί έχει την εντύπωση ότι όλα τα πράγματα είναι έμψυχα και έχουν κίνητρα και σκοπούς.

Τεχνητοποίηση

Το παιδί έχει την πεποίθηση ότι τα διάφορα φυσικά φαινόμενα, όπως ο ουρανός, ο ήλιος, το φεγγάρι έχουν δημιουργηθεί από τον άνθρωπο.

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – φαινομενική ερμηνεία της αιτιότητας

- **Φαινομενική ερμηνεία της αιτιότητας**

Οι ενήλικες απαντούν στα συνεχή ερωτήματα του παιδιού. Το παιδί δεν ψάχνει για επεξηγήσεις φαινομένων από τη σκοπιά των νόμων της φυσικής ή της μηχανικής λειτουργίας, αλλά χρειάζεται περισσότερο ψυχολογικές ή ηθικές εξηγήσεις.

Γνωστική ανάπτυξη – περιορισμοί στη σκέψη – φαινομενική ερμηνεία της αιτιότητας (2)

- Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας χαρακτηρίζονται από **προ-αιτιώδη σκέψη**.
- Δεν ασχολούνται με συλλογισμούς αιτίας-αποτελέσματος, αλλά συλλογίζονται από το ένα ειδικό θέμα στο άλλο

Αξιολόγηση της θεωρίας του Piaget για τη γνωστική ανάπτυξη

- Υποτίμησε τις ικανότητες των παιδιών.
- Τα παιδιά έχουν περισσότερες γνωστικές ικανότητες σε μικρότερη ηλικία απ'ότι πίστευε ο Piaget.

ΓΙΑΤΙ;;

- Χρησιμοποίησε δύσκολη γλώσσα στις ερωτήσεις του
- Επικέντρωνε την προσοχή του περισσότερο στα ελλείμματα της σκέψης και όχι στις ικανότητες των παιδιών.

Η Γνωστική ανάπτυξη στην προσχολική ηλικία σύμφωνα με τη θεωρία του Vygotsky

Η Γνωστική ανάπτυξη σύμφωνα με τη Θεωρία του Vygotsky

- Η γνωστική ανάπτυξη είναι αποτέλεσμα ιστορικοπολιτισμικών αλληλεπιδράσεων.
- Το παιδί μαθαίνει με καθοδήγηση.
- Οι ενήλικες (γονείς, εκπαιδευτικοί) και ικανοί συνομήλικοι καθοδηγούν το παιδί στην επίλυση προβλημάτων.
- Τα παιδιά είναι μαθητευόμενοι που διδάσκονται από έμπειρους δασκάλους.

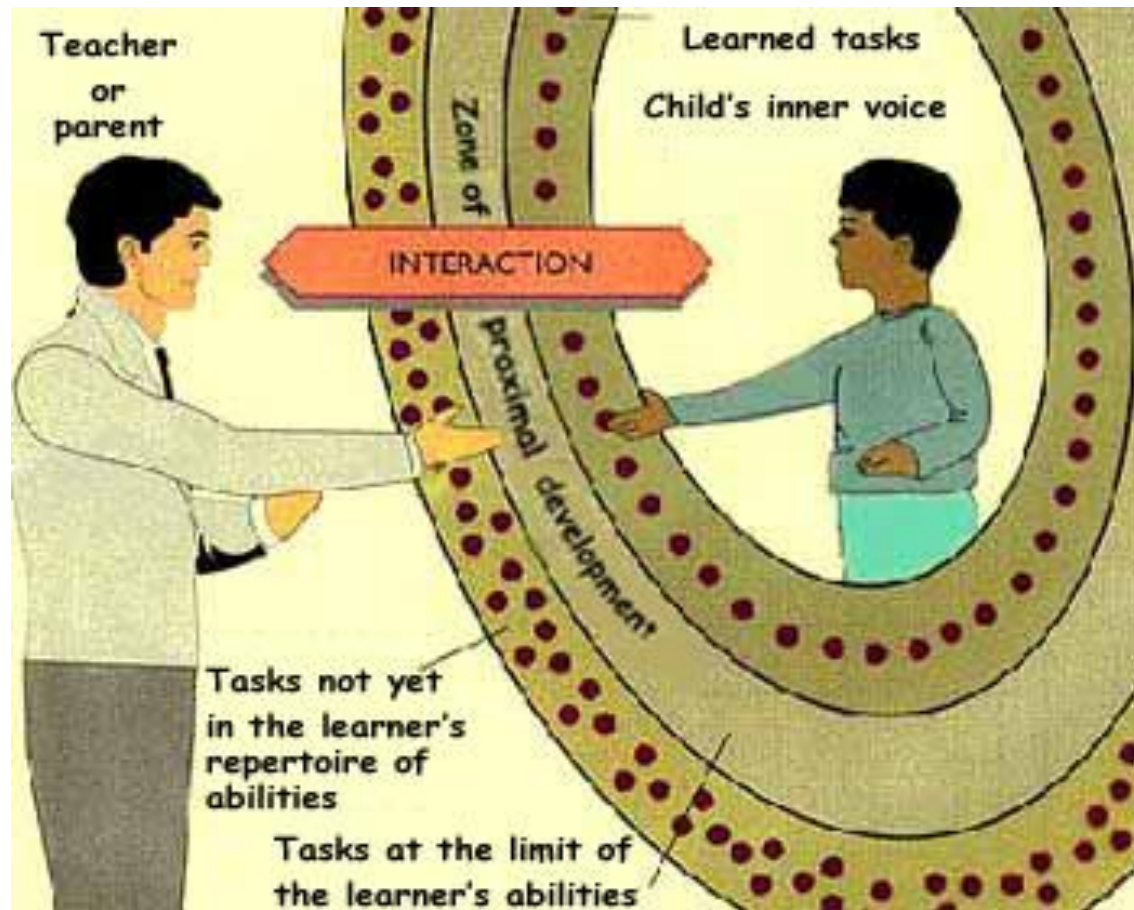

Η Γνωστική ανάπτυξη σύμφωνα με τη θεωρία του Vygotsky (2)

- **Ζώνη εγγύτερης ανάπτυξης και παροχή στήριξης**
- Το επίπεδο στο οποίο το παιδί μπορεί σχεδόν, αλλά όχι εντελώς, να εκτελέσει ένα έργο ανεξάρτητα, αλλά που μπορεί να το διεκπεραιώσει με τη βοήθεια κάποιου περισσότερο ικανού.
- Με την κατάλληλη καθοδήγηση το παιδί μπορεί να λύσει περισσότερα προβλήματα.

Η Γνωστική ανάπτυξη σύμφωνα με τη θεωρία του Vygotsky (3)

Αξιολόγηση της θεωρίας του
Vygotsky για τη γνωστική ανάπτυξη
των παιδιών

Αξιολόγηση της θεωρίας του Vygotsky για τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών

- Η θεωρία ότι η γνωστική ανάπτυξη του παιδιού επηρεάζεται από τις αλληλεπιδράσεις του με ικανούς άλλους υποστηρίζεται από ερευνητικά δεδομένα.
- Η θεωρία του είναι σύμφωνη με δεδομένα από πολύ-πολιτισμικές και διαπολιτισμικές έρευνες.

Αξιολόγηση της θεωρίας του Vygotsky για τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (2)

- ΩΣΤΟΣΟ
Το εννοιολογικό μοντέλο για τη γνωστική ανάπτυξη είναι αόριστο.
- Η ζώνη της εγγύτερης ανάπτυξης είναι δύσκολο να αξιολογηθεί ερευνητικά.
- Δεν ασχολήθηκε με την ανάπτυξη γνωστικών διεργασιών (μνήμη, προσοχή)

Η ανάπτυξη της γλώσσας -
χαρακτηριστικά

Η γλωσσική ανάπτυξη κατά την προσχολική ηλικία

- Γρήγοροι ρυθμοί γλωσσικής ανάπτυξης μεταξύ 2^{ου} και 3^{ου} έτους.

Σύνταξη

- Το μήκος των προτάσεων αυξάνει με σταθερό ρυθμό.
- Οι συνδυασμοί λέξεων και φράσεων φτάνουν τις χιλιάδες στο τέλος του 3^{ου} έτους (Pinker, 2005).

Η ανάπτυξη της γλώσσας - χαρακτηριστικά

Γραμματική

- Στα 3 χρόνια το παιδί χρησιμοποιεί τον πληθυντικό, τη γενική πτώση των ουσιαστικών, τον αόριστο και τα άρθρα.
- Τις περισσότερες φορές τα παιδιά 3 ετών ακολουθούν τους γραμματικούς κανόνες σε ποσοστό 90% (Guasti, 2002).

Η ανάπτυξη της γλώσσας - χαρακτηριστικά (2)

Πραγματολογία

- Μπορεί να θέσει και να απαντήσει σε πολύπλοκες ερωτήσεις.

Λεξιλόγιο

- Το λεξιλόγιο ενός παιδιού ηλικίας 6 ετών φτάνει τις 14.000 λέξεις.

Η ανάπτυξη της γλώσσας - χαρακτηριστικά (3)

- Η διαδικασία κατάκτησης νέων λέξεων επιτυγχάνεται μέσω της ταχείας χαρτογράφησης (fast mapping).
- Ταχεία χαρτογράφηση: το παιδί συσχετίζει τις νέες λέξεις με το νόημά τους μέσα σε πολύ γρήγορο χρονικό διάστημα (Clark, 1983; Ganger & Brent, 2004).

Η ανάπτυξη της γλώσσας –
προσωπικός λόγος

Η ανάπτυξη της γλώσσας – προσωπικός λόγος

Σύμφωνα με τον Vygotsky:

- Προσωπικός λόγος: ο λόγος που απευθύνει το παιδί στον εαυτό του συμβάλλει :
 - στην καθοδήγηση της συμπεριφοράς και
 - στην καθοδήγηση της σκέψης του
 - στην εξάσκηση των δεξιοτήτων
απαραίτητες για το διάλογο (πραγματολογία).

Η ανάπτυξη της γλώσσας – προσωπικός λόγος (2)

- ο προσωπικός λόγος αποτελεί πρόδρομο του εσωτερικού διαλόγου που χρησιμοποιεί ο ενήλικας όταν σκέπτεται (Winsler et. al. 2006).

Η ανάπτυξη της γλώσσας –
κοινωνικός λόγος

Η ανάπτυξη της γλώσσας – κοινωνικός λόγος

- Κοινωνικός λόγος: ο λόγος που απευθύνεται σε ένα άλλο άτομο με σκοπό να γίνει κατανοητός.
- Στην προσχολική ηλικία το παιδί αρχίζει να χρησιμοποιεί κοινωνικό λόγο.

Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και
γλωσσική ανάπτυξη

Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και γλωσσική ανάπτυξη

- Όσο ψηλότερο ήταν το κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο των γονέων τόσο περισσότερο οι γονείς μιλούσαν στα παιδιά τους.
- Το είδος της γλώσσας που άκουγαν τα παιδιά στο σπίτι συνδέονταν με την επίδοσή τους σε δοκιμασίες αξιολόγησης της νοημοσύνης.

Κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο και γλωσσική ανάπτυξη (2)

- ΑΡΑ
- Η πρώιμη έκθεση σε γλωσσικό υλικό είναι σημαντική.
- Τα προγράμματα παρέμβασης που εκπαιδεύουν τους γονείς μπορούν να λειτουργήσουν αντισταθμιστικά του κοινωνικο/οικονομικού επιπέδου.

Μάθηση από τα μέσα μαζικής
ενημέρωσης

Μάθηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης

- Η επίδραση της τηλεόρασης
- Μέχρι την ηλικία των 2 ετών, το παιδί δεν πρέπει να βλέπει καθόλου TV.
- Μετά δεν πρέπει να βλέπει περισσότερο από 1-2 ώρες ποιοτικών προγραμμάτων καθημερινά (American Academy of Pediatrics, 1999).
- Δραστικό περιορισμό των διαφημίσεων που απευθύνονται σε παιδιά κάτω των 8 ετών (Kunkel et. al. 2004).

Μάθηση από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (2)

- Η ισχύς της τηλεόρασης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενίσχυση της γνωστικής ανάπτυξης του παιδιού (Berry, 2003, Uchikoshi, 2006) όταν τηρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις.

Προσχολική αγωγή

Προσχολική αγωγή

- Είδη προσχολικής αγωγής
 - Τα κέντρα παιδικής φροντίδας (προσφέρουν φροντίδα στα παιδιά εκτός σπιτιού)
 - Οικογενειακά κέντρα προσχολικής αγωγής (λειτουργούν σε ιδιωτικές κατοικίες – ΗΠΑ)
 - Προσχολικές μονάδες (νηπιαγωγεία)

Προσχολική αγωγή (2)

- Αποτελεσματικότητα υψηλών προγραμμάτων προσχολικής αγωγής – ευρήματα
- Μεγαλύτερη ευχέρεια λόγου
- Πρόοδο στη μνήμη και την κατανόηση του λόγου
- Υψηλότερο νοητικό πηλίκο

Προσχολική αγωγή (3)

- Περισσότερη αυτοπεποίθηση
- Περισσότερο ανεξάρτητα
- Αντισταθμιστικός ρόλος για παιδιά χαμηλού κοινωνικο/οικονομικού επιπέδου

Τέλος ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ασημίνα Ράλλη 2015. Ασημίνα Ράλλη. «Εξελικτική Ψυχολογία. Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της προσχολικής ηλικίας Ι». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://opencourses.uoa.gr/courses/PPP1>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

"Η δομή και οργάνωση της παρουσίασης, καθώς και το υπόλοιπο περιεχόμενο, αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία της συγγραφέως και του Πανεπιστημίου Αθηνών και διατίθενται με άδεια Creative Commons Αναφορά Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή Έκδοση 4.0 ή μεταγενέστερη.

Οι εικόνες/φωτογραφίες που περιέχονται στην παρουσίαση αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία τρίτων. Απαγορεύεται η αναπαραγωγή, αναδημοσίευση και διάθεσή τους στο κοινό με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς τη λήψη άδειας από τους δικαιούχους. "

